

Provinciale Monumenten Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

Gemeente: Hollands Kroon

Plaatselijke aanduiding: **Heerenweg 21**

1768 BD Barsingerhorn

Kadastrale aanduiding:

Kad. gemeente: Barsingerhorn

Sectie: F

Nummer: 209

Datum foto's: 16 juli 2019

Kadastrale kaart situatie (augustus 2019)

Inleiding

STOLPBOERDERIJ van het gekeerde West-Friese type. Het object is gesitueerd nabij de T-kruising Heerenweg en de Mieldijk, met de gevel van het woongedeelte (zuid) aan de vaart, en de westgevel met de darsdeuren aan de Mieldijk gelegen. Op een kaart uit begin 17de eeuw is op deze plek al een boerderij aangegeven.

De oudste vermelding van de stolp, die tot nog toe gevonden kon worden, geeft aan dat Jannetje Dekker in 1827 eigenaar is van de boerderij. De stolp staat bekend als Maartje Cornelis Hoeve.

Het pand is een aantal malen verbouwd, hetgeen de datering bemoeilijkt. Gedurende de 20ste eeuw hebben min of meer ingrijpende verbouwingen plaatsgevonden in 1902, 1933, 1955, 1961 en 2004. Op een foto uit 1956 (afgebeeld in Brandts Buijs, p. 322) is te zien dat de stolp aan de oostgevel een lage wand had, en twee kistgaten met raampje en een vierkante schoorsteen in het zuidelijke dakvlak. Die lage wand en kistgaten zijn thans verdwenen en de schoorsteen is aangepast.

In het interieur van de stolp zijn meerdere waardevolle tegelwerken, zoals aan de schouw, smuiger en tegeltableaus tegen de zuidgevel, waardoor de stolp cultuurhistorisch zeer bijzonder is. In de eetkamer is een smuiger vrijwel geheel bezet met boerentaferelen. De schouw in de woonkamer heeft voornamelijk bijbelse taferelen. Die tegels zijn in 2004 gerestaureerd. Er was een probleem met afbladderen (glazuur laat los van gebakken klei). Vanuit dat oogpunt zijn de tegels om technische redenen voor het grootste deel geheel afgenomen, ontzout (tegels langdurig in water leggen dat steeds ververst wordt) en weer aangebracht. Daarbij zijn de ongedecoreerde crème-witte tegels grotendeels vernieuwd.

De keuken bevat een replica van een tableau: het oorspronkelijke tableau is bij de restauratie van de tableaus in 2004 verwijderd: tegen de noordwand in de huidige keuken (zuidoostelijke ruimte), een landschappelijke voorstelling: dorpsgezicht met molen, kerk en andere gebouwen, op de voorgrond vee, boer, en boerin bij boerderij (één replica tableau van meerdere tegels).

De kelder is niet geschouwd.

De stolp staat in het gebied van het provinciaal beschermd dorpsgezicht van Barsingerhorn.

Het betreft hier een complex. Naast de stolp, noordoostelijk op het kadastrale perceel F 208, ligt een stolpschuur op het adres Mieldijk 21 (waarvan een aparte redengevende omschrijving is als provinciaal monument). De twee vrijstaande objecten eveneens op het perceel 209, een oostelijk langs de vaart en een ander noordelijk langs de Mieldijk, behoren niet tot de beschermde objecten.

Omschrijving

Exterieur:

Stolpboerderij van het gekeerde West-Friese type, opgetrokken uit rode baksteen gemetseld in kruisverband (zuidgevel) en halfsteens verband (overige gevels), onder rieten schilddak met pannendelen. Het zuidelijke schilddak heeft een getrapte spiegel met onderste pannenrand van zwart geglazuurde Hollandse pannen en een gemetselde ronde schoorsteen op vierkante onderbouw. De pannenrand van de west- en noordschilden is belegd met rode Hollandse pannen. Het oostelijke dakschild heeft een spiegel van zwarte pannen, die overgaat in de staart. In de dakschilden diverse latere, enigszins kleine dakramen.

De zuidgevel heeft van links naar rechts vier T-vormige schuiframen en een laag keldervenster, een deur en geheel rechts een kleiner schuifvenster. Deze dateren waarschijnlijk grotendeels uit de negentiende eeuw. De andere gevels zijn grotendeels later opnieuw gemaakt, maar voor de algehele indruk wel van belang.

De oostgevel, sterk gewijzigd na 1956, heeft links twee staande vensters en een deur met smal bovenlicht, rechts ervan een reeks betonnen liggende stalvensters aan de koemuur.

De westgevel, sterk gewijzigd na 1956, heeft geheel links de dubbele houten darsdeur in een inspringend muurvlak en rechts ernaast drie schuifvensters.

De **noordgevel** heeft twee betonnen stalvensters en een dubbele deur. Links ernaast de staart van de koestal met betonnen stalvensters en een kopse gevel met grote centrale deur en luik en mansdeur.

Op het terrein voor de westgevel staat een natuurstenen 17de-eeuwse **stoepsteen**, die eerder gestaan heeft aan de Mieldijk bij de ingang van de dars. De stoepsteen draagt de afbeelding van een mannenkop of masker met twee oren, waarbij de onderste helft van het gezicht lijkt over te gaan in een leeuwenkop (vooraanzicht). Onder deze voorstelling zijn twee voluten en een pilaster met canelures uitgehouwen.

Interieur:

Het interieur van de stolp wordt gekenmerkt door het dubbele vierkant, met houten woonvertrekken, smuiger en schouw aan de zuidzijde, de dars aan de noordzijde en een stalstaart (koeienstal in een uitgebouwde vleugel) aan de noordoostzijde. Op de eerste verdieping heeft de gemetselde schoorsteen een spekluk. Er is een kelder in de zuidwesthoek. Tot de oudste interieuronderdelen van de boerderij behoren de gerestaureerde smuiger en schouw, betegeld met 17de en 18de-eeuwse tegels, en diverse tegeltableaus tegen de zuidwand.

De smuiger in het oostelijke woonvertrek bevat onder andere:

- a. 18de-eeuwse randtegels met afbeelding van lelies, waarbij per tegel van een lelie zowel een bovenaanzicht als zijaanzicht wordt afgebeeld;
- b. 18de-eeuwse randtegels op het formaat van een halve tegelhoogte met identieke voorstelling van lelies;
- c. tegels zonder voorstelling;
- d. zes tegeltableaus, voorstellende:
 - een menselijke figuur met paard of rund (vier tableaus van elk vier tegels);
 - een stadsgezicht met molens, kerk en ander gebouw, op de voorgrond water met visser en wandelaar, alsmede vee (één groter tableau);
 - stadsgezicht met zeilschip, molens, kerk en ander gebouw, op de voorgrond vee, boer, en boerin in de deuropening van de boerderij (één groter tableau van meerdere tegels).

De schouw met kroonlijst in het westelijke woonvertrek is in de 19de eeuw verbouwd en onder meer van de volgende soorten tegels voorzien:

- a. 17de-eeuwse randtegels op het formaat van minder dan een halve tegelhoogte, voorzien van ornamentdecoratie;
- b. ornamenttegels aan de linker en rechter verticale rand, vermoedelijk uit de 17de eeuw, met identieke florale motieven;
- c. ornamenttegels aan de twee korte zijden van het terugspringende middengedeelte van de schouw, vermoedelijk uit de 17de eeuw;
- d. ornamenttegels aan de brede zijde van het terugspringende middengedeelte van de schouw, vermoedelijk uit de 17de eeuw, met overhoekse ornamenten;
- e. zeer veel medallontegels, mogelijk uit de 18de eeuw of vroeger, voorzien van Bijbelse voorstellingen.

Diverse tegeltableaus tegen de zuidwand met figuratieve voorstellingen. De voorstelling zijn hoofdzakelijk: boerentaferaal, ruiters te paard, hond, vaas, koe met hek, paard en twee personen, oorlogsschip, koopvaarder, ster, twee randfragmenten, kat, ster, bloemmotieven.

Waardering

De stolpboerderij is van belang vanwege de volgende waarden:

Cultuurhistorische waarde

- als element uit de geschiedenis van de landbouw en veeteelt in Noord-Holland;

Architectuurhistorische waarde

- vanwege de gave hoofdvorm;
- vanwege het materiaalgebruik en de detaillering van de zuidgevel;
- van kunsthistorische waarde zijn de schouw en smuiger en tegeltableaus in het interieur vanwege het feit, dat deze zijn samengesteld uit 17de en 18de-eeuwse typen randtegels, ornamenttegels, medallontegels en tegeltableaus;

Situationele en ensemblewaarden

- vanwege de situering als beeldbepalend pand aan de vaart bij de T-kruising Heerenweg en Mioldijk in een van de oudste gedeelten van Barsingerhorn, waar een gave samenhang aanwezig is van woningen, stolpboerderijen, stolpschuren en een voormalig kerkgebouw.

Gaafheid en zeldzaamheid

- vanwege de tegeltableaus in het interieur.

Tot het hierboven genoemde monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.

De redengevende omschrijving is vastgesteld op 7 juli 2020 onder GS-nr. 1201530/1447809.

Archief

-Alkmaar, regionaal Archief Noord-Holland, Archief 1273, Bouwvergunningen gemeente Barsingerhorn 1927-1970, bestand 029.

Literatuur:

- L. Brandts Buys, *De landelijke bouwkunst in Hollands Noorderkwartier*, Arnhem (1974) 1998, p. 237, 321-322
- J. de Wit, *Maartje Cornelis Hoeve en de boerderij Volhouden bij de Blauwebrug te Barsingerhorn*, Barsingerhorn (eigen beheer) 2005
- J. de Wit, *Boerenleven in de regio Schagen. Vier eeuwen Stolpentijdperk 1560-1960*, Schoorl 2012, p 57, 268

West- en zuidgevel

Zuidgevel (voorgevel)

Westgevel

Oostgevel

Westgevel stalstaart

Noordgevel stalstaart

Smuiger

Schouw

Enkele bijbelse voorstellingen binnenzijde schouw

'Harlingen'

Toegang tot rookruimte in (afgetimmerde) schoorsteen

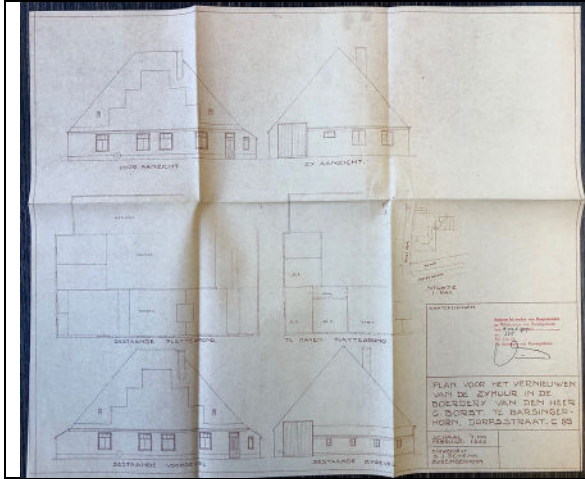
Kap

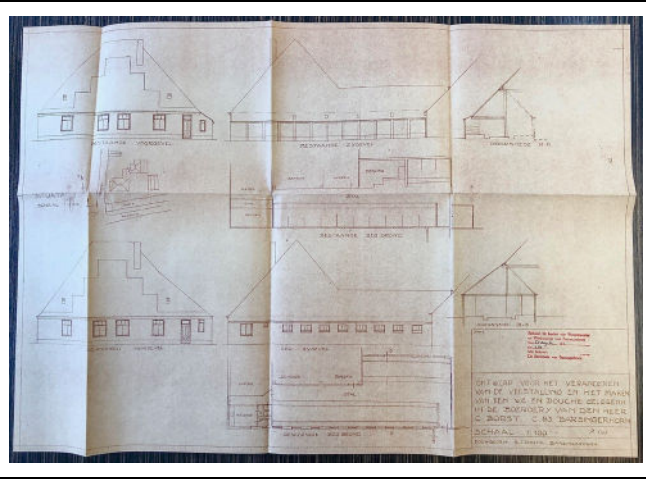
Stoepsteen

Zicht vanaf de Heerenweg

Ontwerp verbouwing westgevel, 1959 (Regionaal Archief Noord-Holland)

Ontwerp verbouwing oostgevel, 1960 (Regionaal Archief Noord-Holland)